

R E C E N Z I J A

MONOGRAFIJA AR SENŲ STRAIPSNIŲ KARTOTINIS?

„Festina lente“, Cunctator protulit olim.
Sic est. Numne potest Lentulus esse Celer?

Mintautas Čiurinskas. *Europinė Oršos pergalės (1514) propaganda ir Lietuvos kultūra*.
Monografija. Vilnius: LLTI, 2024, iliustr., 199 [1] psl. ISBN 978-609-425-397-4

Mintautas Čiurinskas. *Europinė Oršos pergalės (1514) propaganda ir Lietuvos kultūra*.
Monografija. Vilnius: LLTI, 2024, iliustr., 207 [1] psl. ISBN 978-609-425-397-4

2024 m. pavasarį Lietuvių literatūros ir tautosakos institutą supurtė keletos spaudai parengtų ir neva išleistų mokslinių knygų kontroversija, išėjusi net į platesnę viešumą. Visus 2024 m. minėtas Institutas veikė „atbuline eiga“ ir dalį savo veiklos skyrė tam, kad skubiai baigtų rengti ir išleisti per ištisą dešimtmetį neišleistas knygas ir mokslo žurnalų numerius, kurių leidybai buvo skirti valstybės biudžeto pinigai.

Viena iš minėtų knygų – toliau aptariama M. Čiurinsko monografija. Knygos prarmėje (p. 9) autorius teigia, kad 1514 m. Oršos mūšio problematika pradėjęs domėtis dar dirbdamas Lietuvos istorijos institute, t. y. daugiau nei prieš dvidešimt metų, dėkoja Lietuvos mokslo tarybai už knygos leidybos (ne rengimo!) finansavimą, tik apdairiai nutyli, kad ji turėjo pasirodyti dar 2015 m., nes šiandien mažai ką sakantis finansavimo kodas LIT-8 nurodo į Nacionalinės lituanistikos plėtros 2009–2015 m. programos 2014 m. paraiškas ir laimėjusius projektus, kurių biudžetai buvo skaičiuojami dar litais (!), o moksliniai rezultatai turėjo būti paskelbti paskutiniaisiais minėtos programos vykdymo metais, t. y. 2015-aisiais. Apie tai, kuo baigėsi projektas, kokių sankcijų patyrė projekto vadovas ir kas vyko per tuos dešimt metų, knygos autorius, aišku, nelinkęs kalbėti ir rašyti.

O tiesa yra ta, kad knyga, kurios leidybai buvo skirtas valstybės finansavimas, nepasirodė ne tik 2015 m., bet apskritai iki pat 2024 m. vasaros, ir tai įvyko ne gera paties autoriaus valia, bet tik valstybės kontrolės įstaigoms ėmus tikrinti minėto Instituto veiklą, tad teko paknopstomis suktis iš kritinės padėties.

Kokia buvo parengtos monografijos būklė po šitiek metų triūso, gerai liudija imitacinė jos versija, kurią autorius paskubomis išleido 2024 m. gegužės pradžioje. Ši imitacija (panašiams leidiniams jis pats yra suteikęs mokslingą „prototipo“ terminą) dabar saugoma Lietuvos nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje (šifras 3-24-7273 / R 24/7273). Vienas jos egzempliorius pateko net į minėtoje bibliotekoje suformuotą Nacionalinį publikuotų dokumentų archyvinį fondą (šifras D 1405392/2024). Ją savo reikmėms turi ir šių eilučių autorius.

„Prototipas“ buvo išleistas minkštais viršeliais. Jį recenzavo tik du recenzentai, o baigiamojoje versijoje po pusantro mėnesio atsirado dar ir trečiojo recenzento pavardė. Įdomi istorija su monografijos santraukos vertimu į anglų kalbą. Imitacinėje versijoje nurodyta vertėjos pavardė (yra ir jos autorių teisių ženklas) baigiamojoje versijoje

apskritai pradingo, užtat pratarmėje atsirado padėka S. C. Rowellui „už nesavanaudišką pagalbą rengiant anglišką santrauką“ (p. 9). Taigi lieka neaišku, kas ką darė¹. Į šią smulkmeną verta atkreipti dėmesį vien jau todėl, kad knygos autorius linkęs kalbėti apie kitų mokslininkų tariamus etikos ir galimus autorių teisių pažeidimus.

Monografijos šerdį – penkis dėstymo dalies skyrius – aptarsime kiek vėliau, nes jie iš esmės niekuo nesiskiria ir imitacinėje, ir galutinėje knygos versijoje. Didžiausi nesutapimai net plika akimi regimi knygos pabaigoje. Imitacijoje yra skyrius, pavadintas „Apibendrinimai ir išvados“, kuris po pusanthro mėnesio galutinėje versijoje virto jau „Baigiamosiomis pastabomis“. Kaip pastaruosius aštuonerius metus (2016–2024 m.) vyko knygos (ne)rengimas, geriausiai atskleidžia būtent šis skyrelis. Imitacijoje yra 311-as komentaras (užimantis 11 eilučių!), kuriame autorius kalba apie Jono Laskio 1515 m. sausio 16 d. iš Romos rašytą laišką, tačiau baigiamojoje versijoje šis komentaras apskritai dinga. Kur čia šuo pakastas? O reikalas tas, kad minėtą laišką pats knygos autorius paskelbė 2018 m. viename mokslo leidinyje [3]. Tad imitacijoje jis per apsirikimą paliko akivaizdžią „uodegą“, kad vienokia ar kitokia forma 2015 m. atsiskaičius Lietuvos mokslo tarybai už realiai neišleistą knygą, jos tekstas buvo nejudinamas iki pat 2024 m. pavasario, kol neištiko minėta kontroversija. Susizgribta tik pačią paskutinę akimirką ir minėtas komentaras kaip nebeaktualus buvo skubiai ištrintas. Imitacijoje ir galutinėje knygos versijoje nesutampa išvadų numeracija: pirmojoje yra 6, o antrojoje – jau 8 punktai (nors iš tikrųjų tiesiog buvo apsižioplinta su numeracija ir turėtų būti 7). Paskutinę akimirką taip pat gludintos kai kurios apibendrinimų formuluotės, kai ką išmetant, kai ką pridodant.

Imitacijoje paskubomis sumetus į maketą iliustracinę medžiagą pamiršta ją aprašyti, tai teko daryti galutinėje versijoje, pridodant 5 naujas iliustracijas, kurių nėra „prototipe“. Tiesa, paskutinių trijų iliustracijų kokybė tokia prasta, kad net nevertėjo jų dėti, nes tose tamsiose dėmėse vargu ar galima kažką išžiūrėti. Apie tai, kad „prototipe“ nėra jokios rodyklės, neverta nė minėti, tik asmenų rodyklė atsirado jau galutinėje versijoje, bet vietovių rodyklei sudaryti nei vietos, nei laiko, matyt, ne beliko, o ji irgi reikalinga.

Knygos šerdį sudaro, kaip minėta, penki dėstymo skyriai, kuriuose smulkiai išgvildentas tyrimo objektas. Reikia iš karto pasakyti, kad 1514 m. Oršos mūšio atgarsiai XVI a. literatūroje seniai yra tapę įvairių šalių mokslininkų tyrimo objektu. Kartu su analitine dalimi knygos autorius paskelbė pačią šaltinių publikaciją, apie kurią šių eilučių autorius yra parašęs atskirą recenziją [1].

Pagrindinė knygos dalis (p. 11–169) darytų gerą įspūdį, jei ne vienas mažmožis – tai tėra penkių 2006–2016 m. autoriaus jau paskelbtų ir niekuo neatnaujintų straipsnių kartotinis. Toliau pateikiame monografijos dalių ir atitinkamų straipsnių konkordanciją:

1 Galiausiai paaiškėjo, kad imitaciniame leidime nurodyta vertėja su šiuo leidiniu niekaip nesusijusi.

1 lentelė

	Knygos dalis	Straipsnis
1	Mūšis (p. 11–13)	M. Čiurinskas, Valdovas kare: kas pelnė pergalę Oršos mūšyje 1514 m., <i>Acta Academiae Artium Vilnensis</i> , t. 65–66, Vilnius, 2012, p. 76–77. https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2012~1396641675300/J.04~2012~1396641675300.pdf
2	Pergalės propaganda Europoje: šaltinių apžvalga (p. 14–30)	M. Čiurinskas, Pergalės prie Oršos (1514) propaganda Europoje: šaltinių apžvalga, literatūriniai bei kultūriniai aspektai, <i>Senoji Lietuvos literatūra</i> , kn. 21, Vilnius, 2006, p. 317–333. https://www.lti.lt/failai/SLL21_Str_Ciurinskas.pdf
3	Valdovas ir pergalė (p. 31–58)	M. Čiurinskas, Valdovas kare: kas pelnė pergalę Oršos mūšyje 1514 m., <i>Acta Academiae Artium Vilnensis</i> , t. 65–66, Vilnius, 2012, p. 73–90. https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2012~1396641675300/J.04~2012~1396641675300.pdf
4	Lietuva pergalės poetų tekstuose (p. 59–119)	M. Čiurinskas, Lietuva pergalės prie Oršos (1514) poetų tekstuose, <i>Senoji Lietuvos literatūra</i> , kn. 40, Vilnius, 2015, p. 15–74. https://www.lti.lt/failai/SLL40_internetui-15-74.pdf
5	Lietuva Vienos suvažiavimo tekstuose (p. 120–140)	M. Čiurinskas, Lietuva 1515 m. Vienos suvažiavimo rašytojų tekstuose, Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorijos atodangos..., Vilnius, 2016, p. 261–277.
6	Karas ir kultūra (p. 141–164)	M. Čiurinskas, Karas ir kultūra Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje: 1514 m., <i>Senoji Lietuvos literatūra</i> , kn. 31, Vilnius, 2011, p. 127–157. https://www.lti.lt/failai/SLL31_Straipsniai_Ciurinskas.pdf
7	Baigiamosios pastabos (p. 165–169)	M. Čiurinskas, Pergalės prie Oršos (1514) propaganda Europoje: šaltinių apžvalga, literatūriniai bei kultūriniai aspektai, <i>Senoji Lietuvos literatūra</i> , kn. 21, Vilnius, 2006, p. 336–341. https://www.lti.lt/failai/SLL21_Str_Ciurinskas.pdf

Visų šių seniai paskelbtų straipsnių kartojimas knygoje yra nutylėtas. Todėl knygos tekste savotiškai atrodo nuorodos skaitytojui ieškoti ankstesnių autoriaus straipsnių, publikuotų *Senosios Lietuvos literatūros* tomuose ar kitur (pavyzdžiui, p. 33, 51, 60, 63, 65, 72), kai šie straipsniai perpublikuojami čia pat knygos skyrių pavidalu.

Šių eilučių autorius pagal savo turimą laiką atliko visų knygos analitinių tekstų sutapties analizę ir teigia, kad 99 proc. atvejų tai yra niekuo neatnaujinti ir nepapildyti penkių jau cituotų, seniai paskelbtų straipsnių kartotiniai, tik retais atvejais nežymiai pagedagauta kalba, išmetant ar pridėdant vieną kitą frazę, sakinį, nedidelę jungiamąją pastraipėlę ir pan. Toliau parodysime, kaip autorius karpė ir klįjavo (*copy, paste*) ankstesnius savo paties straipsnius, sudarydamas monografijos regimybę.

Chronologiškai pirmas knygos tekstas buvo paskelbtas dar 2006 m. (1 lentelės antra pozicija). Knygoje jis be pakeitimų (išskyrus įterptas dvi naujas 7 eilučių pastraipėles 28 ir 29 puslapiuose) buvo perspausdintas skyriuje „Pergalės propaganda Europoje“ iki pastraipos *Skubotumas lėmė ... Pizono laišką ir eilėraščius* imtinai (p. 29–30; žurnalinėje versijoje p. 332). Toliau galutinėje knygos versijoje pačią paskutinę akimirką 30 puslapyje iš reikalo

(juk prabėgo kone dvidešimt metų) dar buvo įterpta nauja 15 eilučių pastraipa *Dviejų pastarųjų dešimtmečių tyrimai*, kurios nėra net „prototipe“. Paskutinės šio skyriaus pastraipos sulyginimas knygoje ir straipsnyje atrodo taip:

2 lentelė

Knygoje	Straipsnyje
Skaitant šiuos tekstus atsiskleidžia, kad kuo toliau nuo Lietuvos buvo kuriami Oršos mūšiui skirti tekstai, tuo rečiau juose pasitaiko Lietuvos vardas. Atrodo, pirmiesiems Romoje išleisto rinkinio skaitytojams nesistengta kvaršinti galvos realiais tolimosios LDK vietovardžiais (dar paminimas Dniepras, bet beveik neminimi Smolenskas ar Orša). Viename iš laiškų apie šią aplinkybę kalbama tiesiogiai. Daug priimtinau buvo juos keisti antikinėmis realijomis ir iš Antikos literatūros, iš Ptolemajo geografijos girdėtais pavadinimais. Ypač tai akivaizdu su LDK bent kiek glaudžiau nesusijusių autorių kūrinuose. [Praleista] Jau įžanginiame Romoje išleistam eilių rinkiniui <i>Carmina</i> Laskio pasirašytame laiške tekalbama apie Sarmatiją, apie lenkų ir slavų bendrą kilmę ir lenkų tautos, kovojančios už krikščionybę, misiją (<i>solique Poloni tantam barbarorum vim sustineant</i>). [Praleista] Šie aspektai plačiau bus aptarti tolimesniuose skyriuose, kuriuose analizuojamas Lietuvos vaizdavimas ir įvaizdis Oršos pergalės ir vėlesniuose spaudiniuose.	Kuo toliau nuo Lietuvos buvo kuriami Oršos mūšiui skirti tekstai, tuo rečiau juose randamas Lietuvos vardas. <i>Sunkiai Europos geografijoje šiauriau Alpių ar Vienos besigaudantiems italams, kurie buvo pirmieji Romoje išleisto rinkinio skaitytojai, atrodo, nebuvo linkstama</i> kvaršinti galvos realiais tolimosios LDK vietovardžiais (dar paminimas Dnepras, bet neminimi Smolenskas ar Orša). Viename iš laiškų apie šią aplinkybę kalbama tiesiogiai. Daug priimtinau juos buvo keisti antikinėmis realijomis bei iš Antikos literatūros, Ptolemajo geografijos girdėtais pavadinimais. Ypač tai akivaizdu su LDK bent kiek glaudžiau nesusijusių autorių kūrinuose. Pakankamai tiksliai apie įvykius bei jų dalyvius... <i>[iš viso 16 eilučių su nuoroda, čia neperrašoma]</i> Jau įžanginiame Laskio pasirašytame laiške tekalbama apie Sarmatiją, apie lenkų ir slavų bendrą kilmę ir lenkų tautos, kovojančios už krikščionybę, misiją (<i>solique Poloni tantam barbarorum vim sustineant</i>). P. 334–336 esantis tekstas dėl ilgio nepateikiamas.

Akivaizdu, kad, be menko kalbinio poredagavimo ir žurnalinėje straipsnio versijoje 333–336 puslapiuose esančio teksto pašalinimo, naujas yra tik paskutinis 18 žodžių sakinyss. O šias teksto atkarpas teko „išmesti“ paprasčiausiai todėl, kad jose užsimenama apie konkrečius A. Kšyckio ir J. Visliciečio kūrinius, kuriems po dešimties metų buvo skirtas atskiras straipsnis, atsідūręs knygos 59–119 puslapiuose. Pavyzdžiui, straipsnio p. 333 esanti 6 eilučių lotyniška citata knygoje yra p. 64. Todėl šią knygos dalį ir prirėikė baigti nauju jungiamuoju sakiniu.

Įdomiausia, kur dingo minėto straipsnio pabaiga, užimanti 6 puslapius (p. 336–341)? Patyrinėjus paaiškėjo, kad 2024 m. ji nukeliavo į monografijos galą ir nežymiai poredaguota

tapo „Baigiamosiomis pastabomis“ (p. 165–169), pridėjus vieną naują (?) įvadinę pastraipą. Dabar aišku, kodėl autoriui reikėjo naikinti „prototipe“ netyčia užsilikusią 311-ą išnašą, apie kurią užsiminiau anksčiau, kodėl išvadose vis tiek liko nuorodų į kitus autorius (išvadose paprastai taip nedaroma). Tiesiog tai yra paties pirmojo straipsnio išvadų pakartojimas. Išėina, kad autorius, išsamiai dar neišanalizavęs savo tyrimo objekto ir nė neplanavęs didesnės apimties darbo, 2006 m. jau buvo priėjęs prie galutinių būsimos monografijos išvadų, nepakitusių per dvidešimt metų. Pavydėtinas mokslinis įžvalgumas.

Panašų „ėjimą“ pastebėjau straipsnio „Valdovas kare: kas pelnė pergalę Oršos mūšyje 1514 m.“ atveju. Jo pradžia (žurnalinėje versijoje tai p. 76–77 esančios šešios pastraipos) atsidūrė knygos poskyryje „Mūšis“ (p. 11–13), o visas likęs tekstas – savo vietoje (skyrus „Valdovas ir pergalė“), todėl iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti, kad tai kažkokie nauji tekstai. Kiek panašių kaitaliojimų yra iš viso, tegul pasako pats knygos autorius.

Perpublikuoti seni straipsniai knygoje tapo „skyriais“. Geriausiai tai iliustruoja maždaug 2015 m. publikuotas straipsnis „Lietuva pergalės prie Oršos (1514 m.) poetų tekstuose“². Jo išvados (žurnalinėje versijoje p. 68–70) pavadintos tiesiog „skyriais“ išvadomis (p. 116–119). Įdomu, kad minėtas didžiulis straipsnis, sudarantis daugiau nei trečdalį naujos knygos analitinės dalies apimties (p. 59–119), bibliografijoje net nenurodytas. Netikiu, kad knygos autorius, kruopščiausiai suregistravęs visas kitas savo publikacijas, praleido jį „netyčia“.

Iš išdėstytų aplinkybių visiškai aišku, kad knygoje nėra nieko, ko pats autorius nebūtų paskelbęs prieš dešimt ir daugiau metų, todėl leistas į diskusijas dėl jos turinio nėra prasmės, nes visa, kas parašyta, šia tema besidomintiems mokslininkams nėra nauji ar nežinomi dalykai. Įdomu kitkas.

Šitiek metų dėl neaiškių priežasčių vilkinant savo senų straipsnių perspausdinimą, per tą laiką knygos autorių ėmė lenkti kiti tyrėjai. Apie lenkų mokslininkę Z. Głombiowską, anksčiau už patį autorių perpublikavusią 50 procentų Oršos mūšio šaltinių, jau užsiminiau minėtoje savo recenzijoje [1, 291–292, 294]. Net man, nesančiam knygos tyrimo tematikos žinovu (šiokių tokių išmanytoju tapau tik iš smalsumo), pavyko pastebėti, kad po 2016 m. pasirodė keletas įdomių straipsnių, susijusių su Oršos pergalę šlovinusiais autoriais ir jų kūriniais. Jų monografijos autorius nė nemini, o gal net nežino [2; 4; 5]. Kas gali pasakyti, kiek tokių praleistų pozicijų pasirodė po 2016 m. paskelbto paskutinio autoriaus straipsnio?

Laikui bėgant, knygos autorius turbūt apskritai liovėsi domėtis kai kuriais asmenimis, glaudžiai susijusiais su Oršos pergalės liaupsinimu. Tai gerai liudija jo nurodomos žinios apie vokiečių Christophą Suchteną (Suchten, Suchten(i)us), vieną iš Oršos pergalę garsinusį poetų. Be fakto, kad tai gdanskietis, autorius nerado reikalo apie jį daugiau parašyti, nors Lietuvoje, be paties knygos autoriaus, apie jį iki šiol tikriausiai niekas nebus girdėjęs. O juk tai nebuvo kažin koks *no name*’as, kaip tik priešingai – senos Gdanskio miesto „patricijų“ šeimos atžala, humanistas ir kunigas, dėl pažinčių Romoje savo rankose sukaupęs daug įvairių bažnytinių beneficijų. Ar tik autoriaus žinios vien apsiriboja Estreicherio bibliografija, nors „Lenkų biografijų žodyne“ yra Ch. Suchtenui skirta biograma, iš kurios matyti šio asmens išsilavinimas, kūryba ir ryšiai [6].

2 Rašau „maždaug 2015 m.“, nes žinant faktą, kad smarkiai vėluodavo *Senosios Lietuvos literatūros* numeriai, prabėgus dešimtmečiui niekas negali tiksliai pasakyti, kada realiai pasirodė 40-asis žurnalo numeris, juk datos, esančios ant numerių titulinio lapo, dažnai neatitinka realaus pasirodymo laiko.

Todėl šypsena kelia pratarmės žodžiai, kad „ateičiai lieka daugybė kitų svarbių klausimų ir aspektų“, ir toliau vardinamos susigalvotos ir vien pačiam knygos autoriui svarbios tirtinos temos (p. 10), nors jis puikiai žino, kad jokių papildomų šaltinių jau nebepavyks atrasti. Galima pagrįstai klausti: o ką pats autorius darė paskutinius aštuonerius metus, jei po tiek metų triūso dar lieka tiek daug neištirtų dalykų? Atsakymas, manau, aiškus.

Mokslo leidinius reglamentuojančiuose dokumentuose monografija apibrėžiama taip³:

„Monografija – recenzuotas leidinys, kuriame sistemingai ir (ar) išsamiai išnagrinėta viena tema (dalykas), aiškūs ir žymūs naujumo ir kiekvienai mokslo sričiai arba krypčiai savi moksliskumo elementai; išleistas privalo turėti ISBN numerį, o išleistas lietuvių kalba – ir santrauką anglų, prancūzų arba vokiečių kalba; mažiausia monografijos apimtis – 8 autoriniai lankai; **ne mažiau kaip 20 proc. monografijos turi sudaryti nepublikuota ir kokybiškai nauja medžiaga**“ [išryškinta – D. A.].

Man akivaizdu, kad aptariamoje knygoje 20 proc. nepublikuotos ir kokybiškai naujos medžiagos reikalavimo nesilaikoma, nebent knygos autorius tekstų sutapties lyginimo būdu visiems įrodytų kitaip. Atmetus 10 pradžios puslapių, analitinė knygos dalis sudaro 159–160 puslapių (p. 11–169). Taigi 20 proc. turėtų sudaryti bent 30 puslapių. Būtų gražu juos visiems pirštu prikišamai parodyti, kaip to, kilus abejonių dėl publikacijos naujumo, reikalauja kai kurių užsienio mokslo žurnalų redakcijos. O gal knygos autorius kokybiškai nauja analitine medžiaga laiko iš interneto paimtas bei visiems prieinamas XVI a. knygų iliustracijas ir subendrintą savo senų straipsnių bibliografiją?

Jei knygos autorius penkis minėtus savo straipsnius mėgintų antrą kartą skelbti kokiam nors mokslo žurnale, tokio žurnalo redakcija, tikiuosi, juos iš karto atmetų, bet jei tokie penki straipsniai po dešimt penkiolikos metų *in corpore* atkartojami atskiroje knygoje, ar jie jau tampa „nauju“ mokslo kūriniu? Klausimas visai neretorinis ir būtų gražu išsvysti išsamų knygos autoriaus atsakymą.

Literatūra

- [1] ANTANAVIČIUS, Darius. 1514 m. Oršos mūšio prototipas ir jo šaltiniai. *Istorijos šaltinių tyrimai*. Sudarė A. Dubonis. Vilnius, 2024, t. 8, p. 289–300.
- [2] BUSZEWICZ, Elwira. Dwie Penelopy. Heroidy Owidiusza a elegie epistolarne Andrzeja Krzyckiego i Baltazara Castiglione. *Terminus*, 2023, t. 25(1), p. 63–96.
- [3] ČIURINSKAS, Mintautas. 1514 m. spalio 20 d. Gniezno arkivyskupo Jono Laskio laiškas: vienas ankstyviausių šv. Kazimiero hagiografijos šaltinių ir kanonizacijos pradžia. *Bažnyčios istorijos studijos*. T. 9 (*Lietuvių katalikų mokslo akademijos metraštis*, t. 40 B). Vilnius, 2018, p. 203–235.
- [4] CZARSKI, Bartłomiej. W poszukiwaniu najstarszego polskiego stemmatu – pytania i propozycje odpowiedzi. *Odrodzenie i Reformacja w Polsce*, 2021, t. 65, p. 5–33.
- [5] GRALA, Hieronim. Jan Dantyszek i moskiewskie wyzwania jagiellońskiej dyplomacji (lata 1514–1516). *Europa Środkowo-Wschodnia w średniowieczu i wczesnej nowożytności. Studia poświęcone pamięci Norberta Miki*. Pod redakcją E. Miki i V. Nagirnego. Katowice, 2023, p. 215–237.
- [6] NOWAK, Zbigniew. Suchten Christoph (1481–1519). *Polski Słownik Biograficzny*. Warszawa–Kraków: IH PAN, 2008, t. 45, p. 338–339.

Darius Antanavičius
Lietuvos istorijos institutas

3 Šiuo metu galiojantis Lietuvos mokslo tarybos pirmininko 2014 m. spalio 31 d. įsakymas Nr. V–217.